

EKONERG – institut za energetiku i zaštitu okoliša
Institut za elektroprivredu i energetiku
Odvjetnički ured Tilošanec

USKLAĐIVANJE HRVATSKOGA ENERGETSKOG SEKTORA I ENERGETSKOG ZAKONODAVSTVA S ENERGETSKIM PROPISIMA EUROPSKE UNIJE

Zagreb, 16.12.2010.
Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva

STANJE ENERGETSKOG SEKTORA RH

- Od 2001. – 2010. g. izgrađeno 100 MW u TE i 45 MW u HE (godišnje manje od 15 MW iliti 0,35% od ukupno instaliranih kapaciteta u EES-u)

Kod poticane proizvodnje : 70 MW vjetroelektrana

- Do 2020. g. iz pogona prosječno godišnje izlazi 110 MW u TE
- Nezainteresiranost investitora za ulaganja u tržišni dio energetskog sektora (posljedično pad zaposlenosti industrije i druge operative)
- Odobravanje izgradnje energetskih objekata složeno uz višekratne administrativne zahtjeve
- Netržišno utvrđivanje cijene prirodnog plina i električne energije
- Nepostojanje sustava zaštite socijalno ugroženih kupaca
- Nepostojanje stvarne mogućnosti promjene opskrbljivača električne energije i prirodnog plina
- Niska razina sigurnosti opskrbe kupaca energije

STRATEGIJA ENERGETSKOG RAZVOJA RH

- Tri temeljna energetska cilja
 - Sigurnost opskrbe energijom
 - Konkurentnost energetskeg sektora
 - Održivost energetskeg razvoja

- Temeljna načela:
 - Energetski sektor RH je otvoren, temeljen na tržišnim načelima i uklopljen u unutrašnje tržište EU
 - Energetski sektor je infrastrukturna, ali i poduzetnička djelatnost koja potiče gospodarski rast i zapošljavanje
 - Vrednovanje posebnosti zemljopisnog položaja i razvijanje raznolike energetske strukture
 - Povećanje energetske učinkovitosti , briga o okolišu i ublažavanje klimatskih promjena

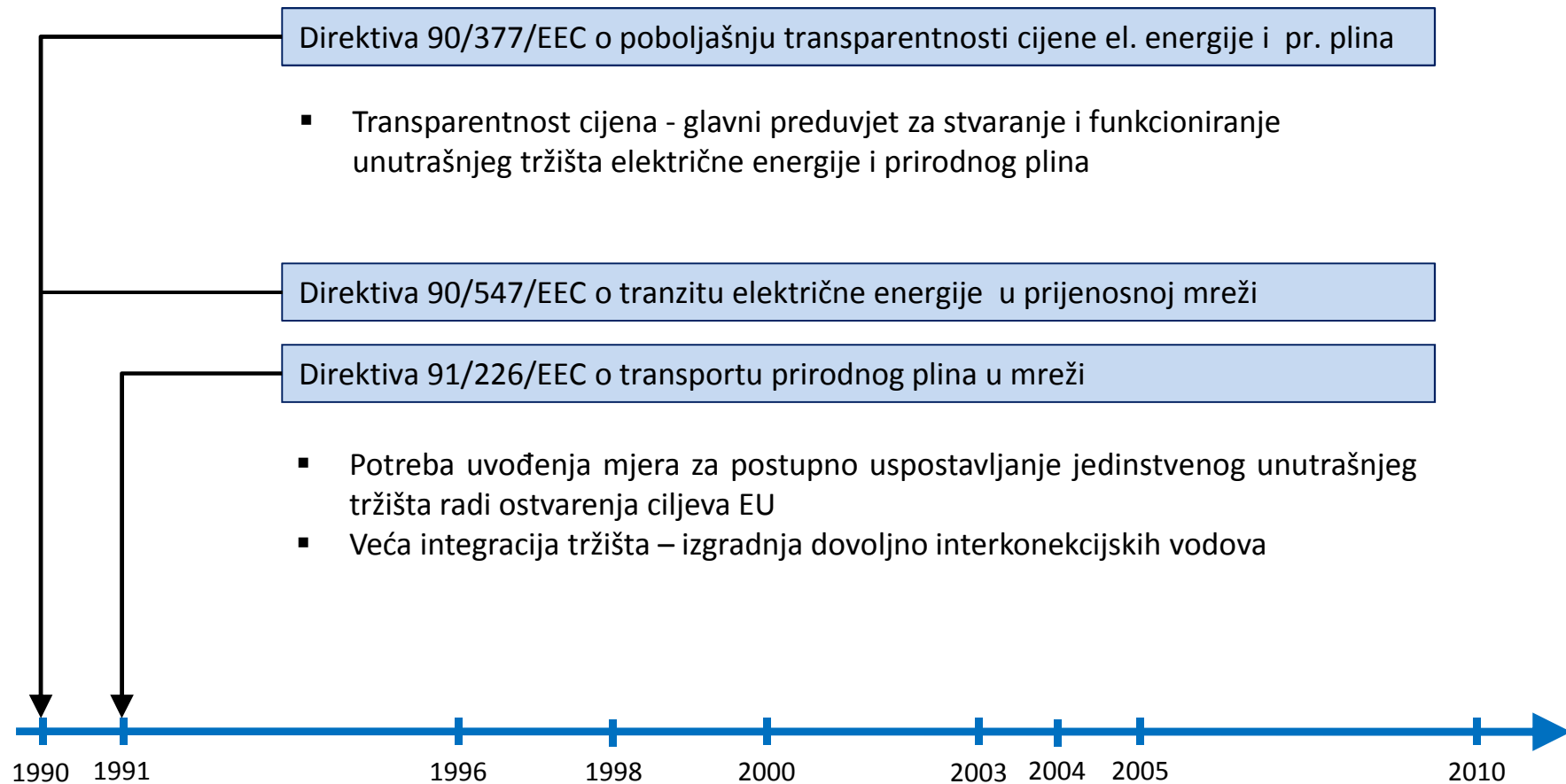
- Ciljevi energetske politike RH usklađeni su s energetskeg politikom EU

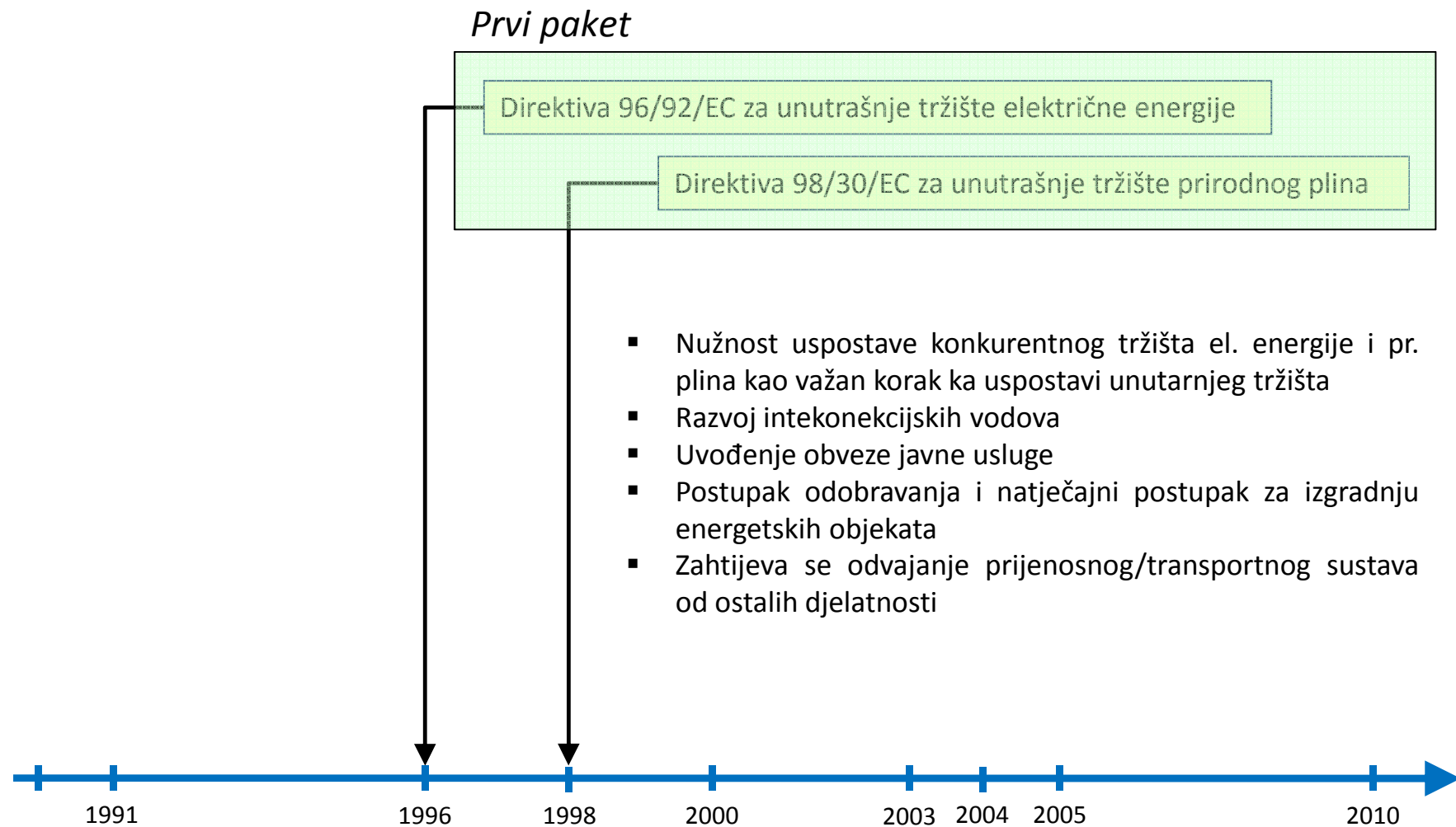
CILJEVI ENERGETSKE POLITIKE EU

- Temeljni ciljevi: sigurnost opskrbe energijom, konkurentnost i ublažavanje klimatskih promjena
- Teži se stoga otvorenom unutrašnjem tržištu električne energije i prirodnog plina, koje svim kupcima omogućava slobodan izbor opskrbljivača
- Nepristran pristup mreži i jednako djelotvorna razina regulatornog nadzora u svim zemljama članicama EU
- Olakšavanje prekograničnog pristupa te uspostava tržišta s poticajnim uvjetima za ulaganje u energetske objekte (integracija s politikom obuzdavanja emisije stakleničkih plinova – ETS)
- Djelotvorno odvajanje reguliranih (mrežnih) djelatnosti od tržišnih djelatnosti (proizvodnja i energetska opskrba)
- Opskrba energijom osjetljivih kupaca i ublažavanje energetske siromaštva
- Lakše uključivanje OIE u energetske sustave i povećanje energetske učinkovitosti

POVIJESNI PREGLED

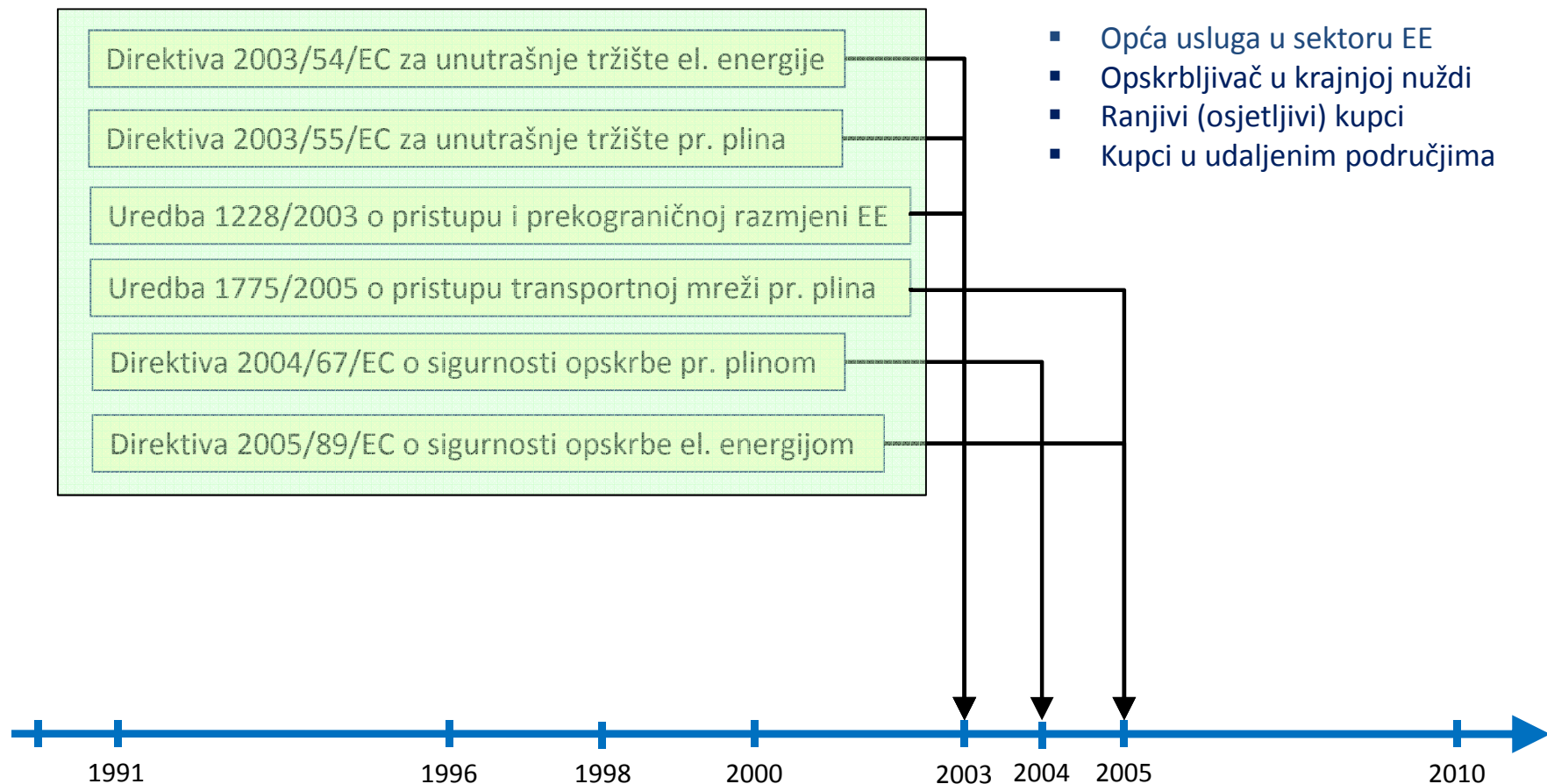

PRVI PAKET ENERGETSKIH PROPISA EU

DRUGI PAKET ENERGETSKIH PROPISA EUROPSKE UNIJE

Drugi paket

PREPOZNATI NEDOSTACI NAKON PROVEDBE 2. PAKETA

- Zadržavanje vertikalnih koncerna i njihove monopolne tržišne pozicije
- Mrežna infrastruktura pod utjecajem vertikalnih koncerna
- Nedovoljno prekogranično trgovanje energijom zbog nedovoljnih prekograničnih kapaciteta i diskriminacije putem ugovornog zagušenja
- Nedostatak transparentnosti na veleprodajnoj razini što otežava razumijevanje funkcioniranja tržišta i procjenu rizika ulaska na tržište
- Nepovjerenje investitora zbog administrativnog utjecaja na cijene energije
- Nedostatak regionalne suradnje

TREĆI PAKET ENERGETSKIH PROPISA EU

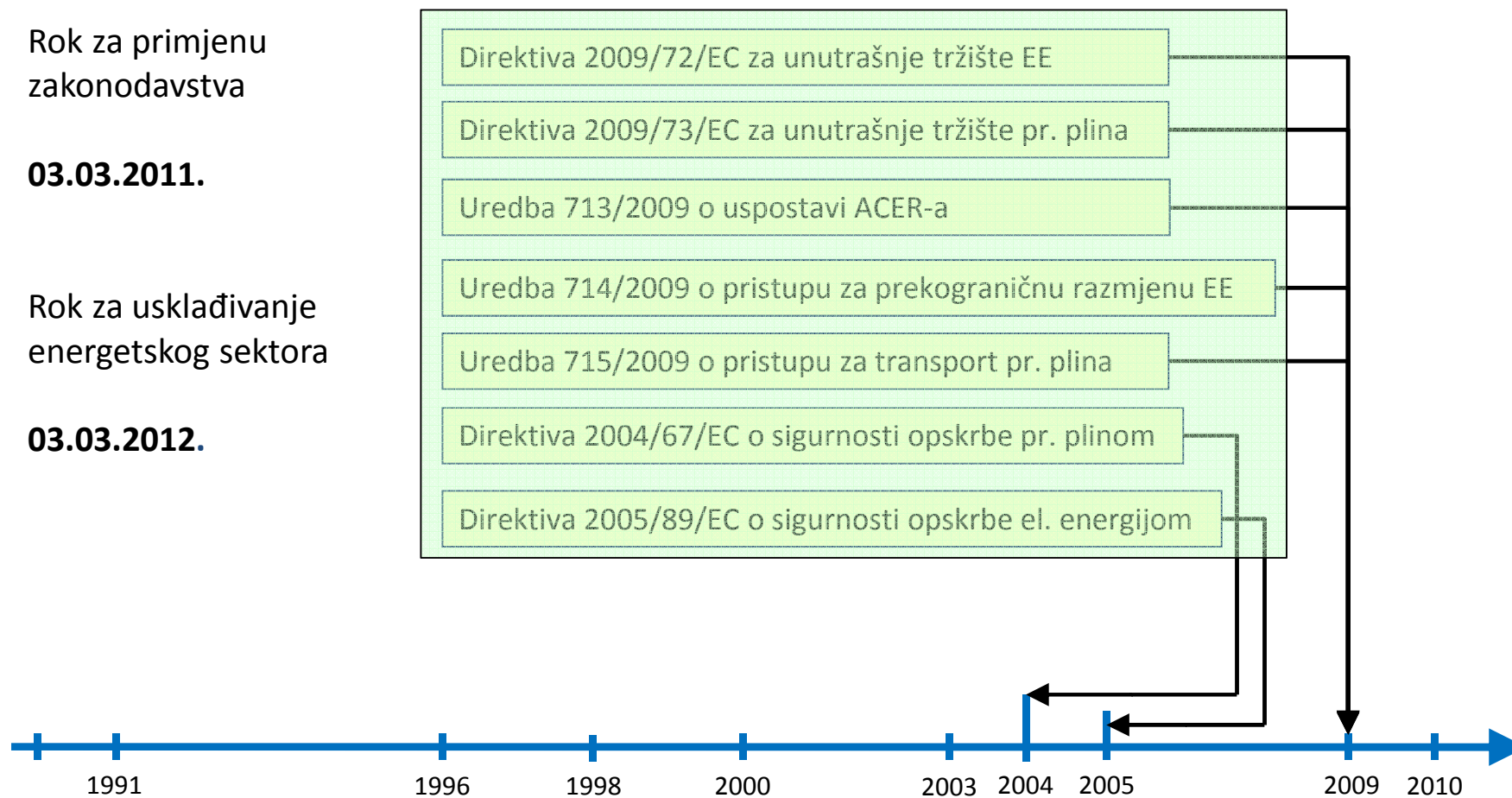
Treći paket

Rok za primjenu
zakonodavstva

03.03.2011.

Rok za usklađivanje
energetskog sektora

03.03.2012.

TEMELJNA OBILJEŽJA TREĆEG PAKETA

- 3. paket **ne traži privatizaciju** nijednog dijela energetskeg sektora niti je spominje
- Suradnja nacionalnih regulatora na razini EU (ACER)
- Jačanje regulatornog nadzora na nacionalnoj razini (HERA)
- Povećanje suradnje nacionalnih operatora prijenosnog/transportnog sustava (ENTSO-E i ENTSO-G)
- Razdvajanje operatora prijenosnog/transportnog sustava od djelatnosti proizvodnje i opskrbe (OPS/OTS)
- Osiguranje neovisnosti operatora sustava skladišta plina od ostalih djelatnosti u sektoru prirodnog plina (OSS)
- Osiguranje neovisnosti operatora distribucijskog sustava od ostalih djelatnosti u energetskeg sektoru (ODS)
- Cijene energije i zaštita krajnjih kupaca (Kupci)

AGENCY FOR COOPERATION OF ENERGY REGULATORS

Temeljna obilježja 3. paketa

- **ACER**
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- OPS/OTS
- OSS
- ODS
- Cijene i kupci

- Dostavlja mišljenja i preporuke Europskom parlamentu, Vijeću, Europskoj komisiji i operatorima prijenosnog/transportnog sustava te donosi pojedinačne odluke u specifičnim slučajevima
- Obveze prema ENTSO-E/G

Mišljenja i preporuke za 10g razvojni plan, zajednička mrežna pravila, razvoj prekograničnog povezivanja, usklađenost s legislativom i nadzor suradnje operatora
- Obveze prema nacionalnim regulatorima

Preporuke za primjenu dobre tržišne prakse, okvir za suradnju regulatora, provjera usklađenosti odluka s 3. paketom i davanje mišljenja u specifičnim slučajevima primjene odredbi 3. paketa
- Obveze prema pristupu i sigurnosti prekogranične razmjene

Rješavanje dvojbenih interkonekcijskih pitanja kad regulatori ne postignu dogovor oko dodjele kapaciteta, razdoblja dodjele i prihoda od zagušenja

Temeljna obilježja 3. paketa

- ACER
- **HERA**
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- OPS/OTS
- OSS
- ODS
- Cijene i kupci

Osiguranje neovisnosti HERA-e:

- Pravno i funkcionalno neovisna od svih javnih i privatnih subjekata
- Osobe odgovorne za upravljanje djeluju neovisno i ne traže ili primaju upute od Vlade ili drugog javnog ili privatnog subjekta
- Upravno vijeće odlučuje o proračunu HERA-e i donošenju Statuta
- Hrvatski sabor kandidira, imenuje i razrješava članove Upravnog vijeća

Proširenje ovlasti HERA-e

- Suradnja s ACER-om
- Veće ovlasti u nadzoru energetske subjekata
- Odobranje tarifnih stavki za regulirane djelatnosti i nadzor obveze javne usluge
- Odobranje mrežnih pravila
- Donošenje općih uvjeta
- Provođenje postupka odobravanja i natječajnog postupka

Temeljna
obilježja
3. paketa

- ACER
- HERA
- **ENTSO-E**
- ENTSO-G
- OPS/OTS
- OSS
- ODS
- Cijene i kupci

Obveza ENTSO-E:

- Donošenje zajedničkih mrežnih pravila
- Donošenje neobvezujućeg 10g razvojnog plana - svake 2 god
- Regionalna suradnja nacionalnih operatora prijenosnog sustava
- Donošenje godišnjeg programa rada, izvještaja i godišnje bilance

Jačanje unutrašnjeg tržišta mehanizmom prikupljanja i korištenja naknadama

- ITC mehanizam
- Dodjela prekograničnog kapaciteta
- Naknada za pristup mreži

EUROPEAN NETWORK OF TRANSMISSION SYSTEM OPERATORS FOR GAS

Temeljna obilježja 3. paketa

- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- **ENTSO-G**
- OPS/OTS
- OSS
- ODS
- Cijene i kupci

Obveza ENTSO-G:

- Donošenje zajedničkih mrežnih pravila
- Donošenje neobvezujućeg 10G razvojnog plana - svake 2 god.
- Regionalna suradnja nacionalnih operatora transportnog sustava
- Donošenje godišnjeg programa rada, izvještaja i godišnje bilance

Jačanje unutrašnjeg tržišta mehanizmom prikupljanja i korištenja naknada

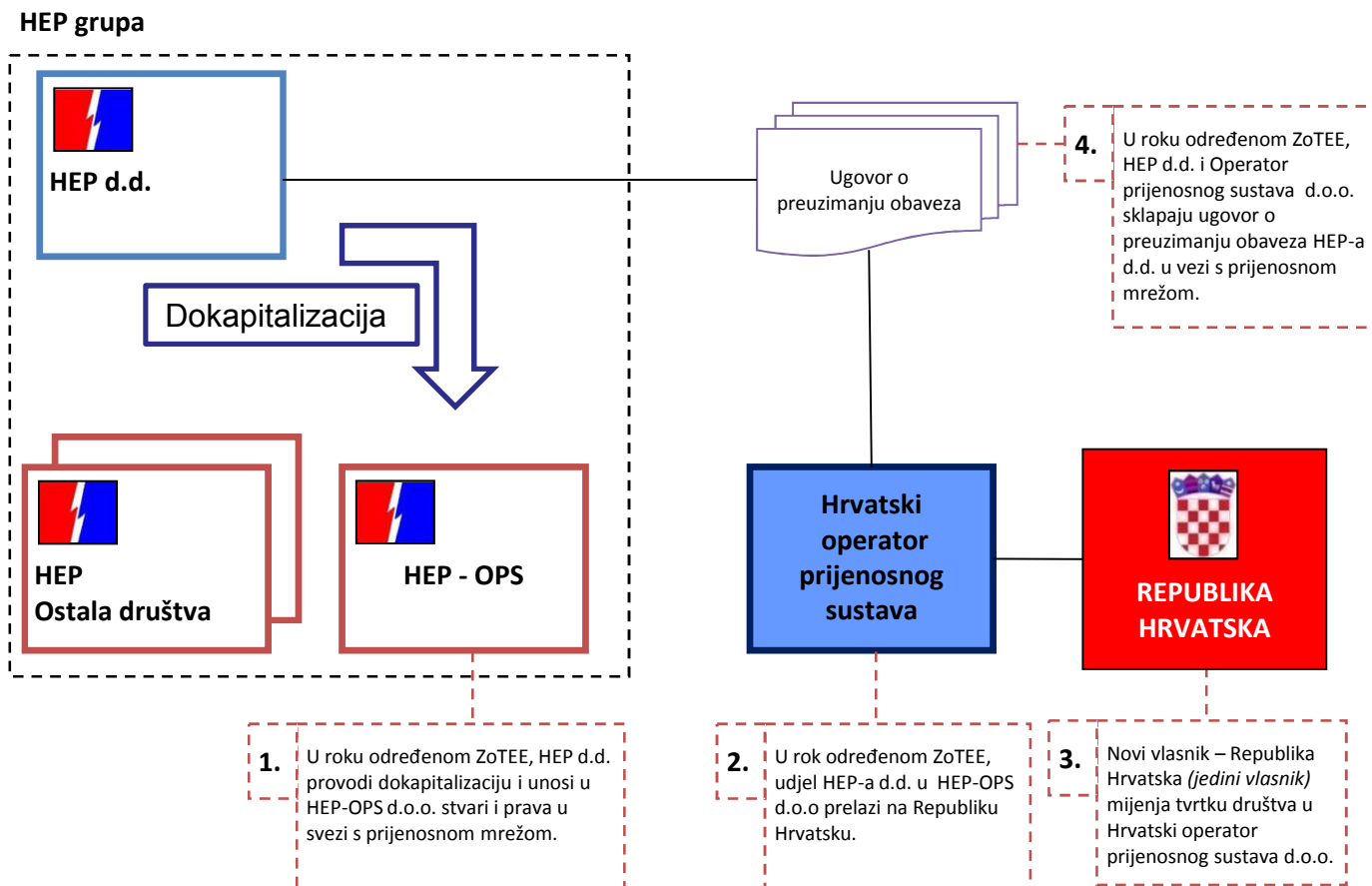
- Dodjela kapaciteta transportnog sustava i sustava skladišta
- Naknada za pristup mreži i skladištu
- Naknada za uravnoteženje plinskog sustava

OPERATOR PRIJENOSNOG SUSTAVA (OPS)

Temeljna obilježja 3. paketa

- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- **OPS/OTS**
- OSS
- ODS
- Cijene i kupci

TSO – Transmission system operator

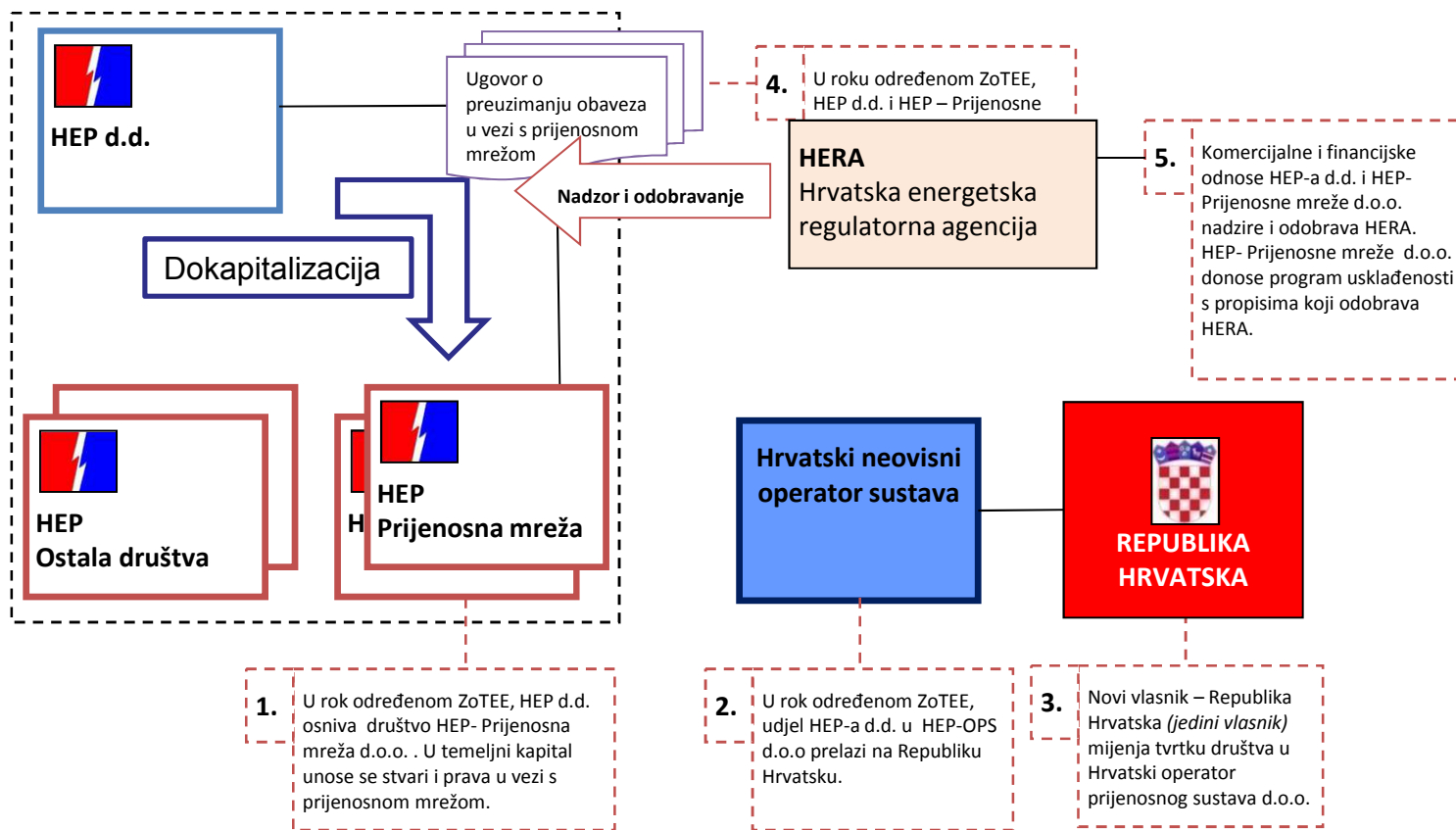

NEOVISNI OPERATOR SUSTAVA (NOS)

Temeljna obilježja 3. paketa

- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- **OPS/OTS**
- OSS
- ODS
- Cijene i kupci

ISO – Independent system operator

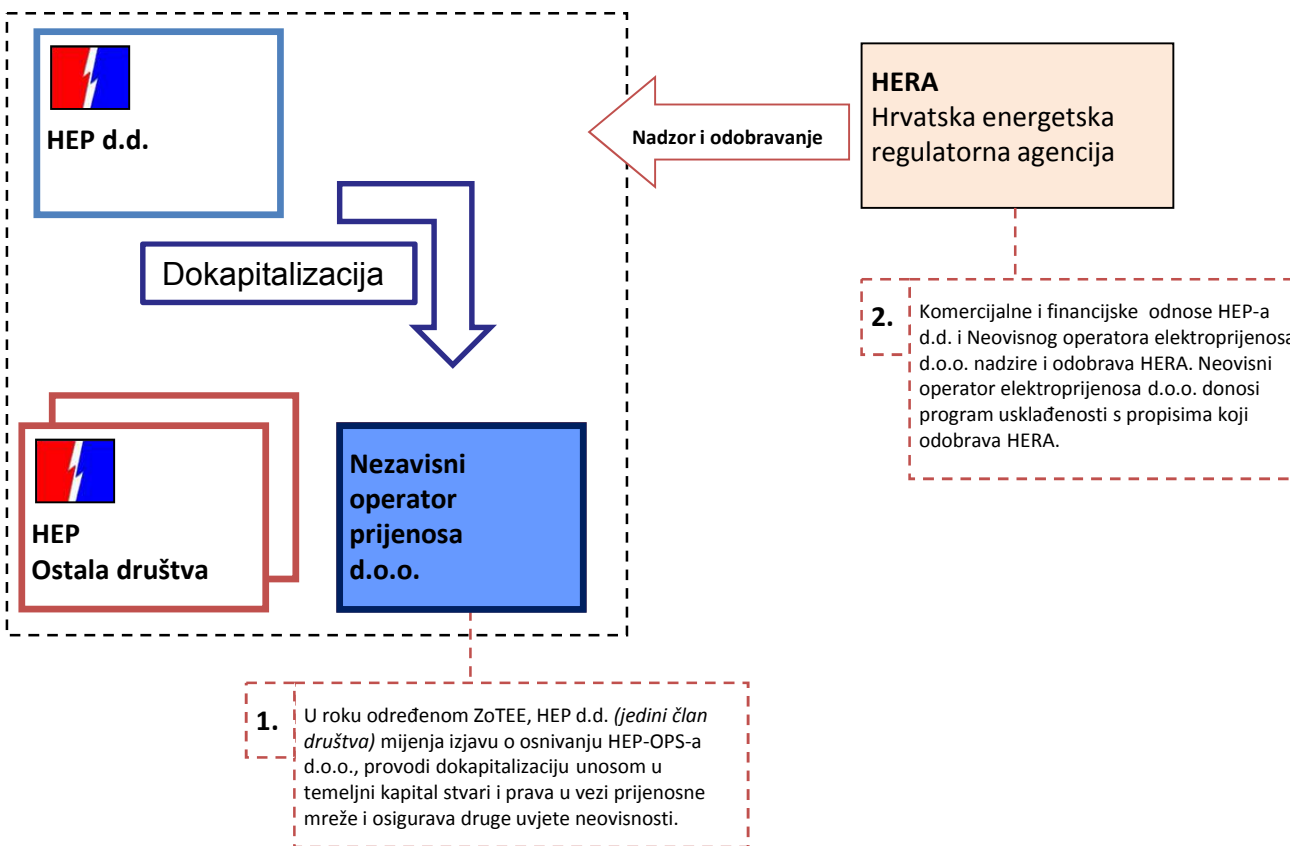
NEOVISNI OPERATOR PRIJENOSA (NOP)

Temeljna obilježja 3. paketa

- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- **OPS/OTS**
- OSS
- ODS
- Cijene i kupci

ITO – Independent transmission operator

HEP grupa

USPOREDBA VARIJANTI RAZDVAJANJA OPS-A

Temeljna obilježja 3.paketa

- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- **OPS/OTS**
- OSS
- ODS
- Cijene i kupci

	TSO	ISO	ITO
Izbor modela	Preferirani model	Alternativni model	Kompromisno rješenje
Status OPS-a	Operatora je neovisan	Operatora je neovisan	Operatora je neovisan
Vlasništvo nad mrežom	U vlasništvu neovisnog operatora	U vlasništvu tvrtke HEP Prijenosna mreža	U vlasništvu neovisnog operatora
Vlasnički udio u operatoru	100 % RH	100 % RH	100 % HEP
Neovisnost uprave	Potpuna	Stroga kontrola	Izrazito stroga kontrola
Regulatorni nadzor	Jednostavan – kontrola osnovnih zahtjeva usklađivanja	Složen – kontrola komunikacije i međusobnih dogovora operatora i vlasnika prijenosne mreže	Izrazito složen – kontrola komunikacije operatora i HEP-a, kazne za diskriminirajuće ponašanje, kontrola komercijalnih i finansijskih odnosa, provode se nenajavljenije inspekcije, angažman regulatora na dnevnoj osnovi
Usklađenost sa zahtjevima	Provjerava regulator	Provjerava regulator – Program usklađenosti provodi vlasnik prijenosne mreže	Provjerava regulator – Program usklađenosti (imenuje se osoba za provođenje programa)

USPOREDBA VARIJANTI RAZDVAJANJA OPS-A

Temeljna obilježja 3.paketa

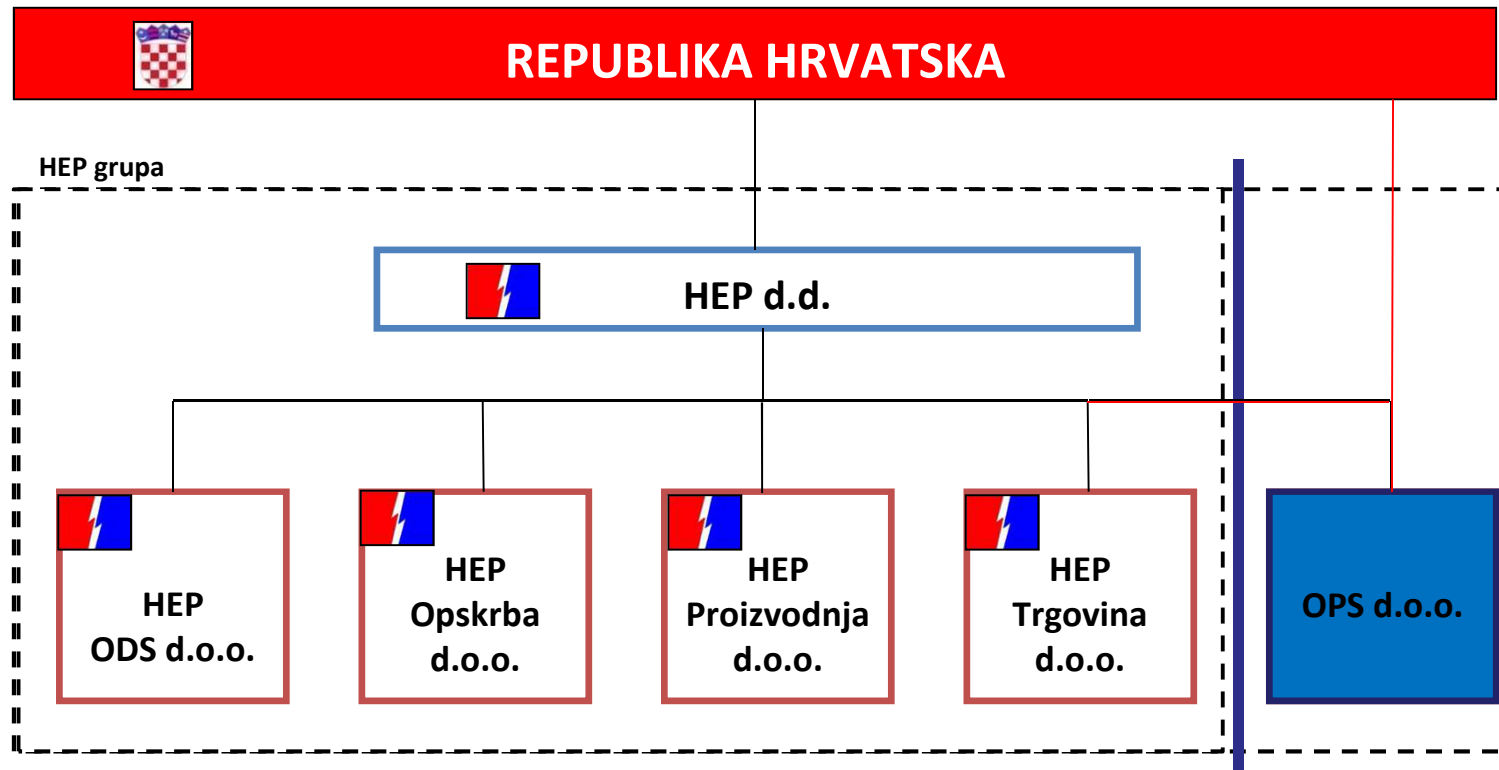
- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- **OPS/OTS**
- OSS
- ODS
- Cijene i kupci

	TSO	ISO	ITO
Investicije	Operator donosi odluku o investicijama koje ujedno i provodi	Operator donosi odluku o investicijama. Investicije provodi vlasnik prijenosne mreže. Investicije i model financiranja odobrava Regulator.	HEP mora omogućiti operatoru da provodi investicije. Financijska sredstva odobrava Nadzorni odbor a o financiranju se obavljaštava regulator.
Zajedničke službe	Za upravljanje prijenosnim sustavom operator ima svo potrebno osoblje te tehničke, financijske i materijalne resurse.	Za upravljanje prijenosnim sustavom operator ima svo potrebno osoblje te tehničke, financijske i materijalne resurse. Vlasnik prijenosne mreže ima svo potrebno osoblje te tehničke, financijske i materijalne resurse ali ima i mogućnost ugovaranja usluga s društvima kćerima unutar HEP-a.	Za vođenja prijenosnog sustava na dnevnoj razini operator mora imati svo potrebno osoblje, tehničke, financijske i materijalne resurse. Operator ne smije korstiti isti poslovni prostor, informatički sustav ili opremu kao i HEP te ne smije koristiti iste konzultante ili vanjske izvođače. Iznajmljivanje operatorovih usluga HEP-u dozvoljeno je samo u slučaju kada ne postoji diskriminacija prema drugim sudionicima na tržištu.

RAZDVAJANJE OPERATORA PRIJENOSNOG SUSTAVA

Temeljna obilježja 3. paketa

- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- **OPS/OTS**
- OSS
- ODS
- Cijene i kupci

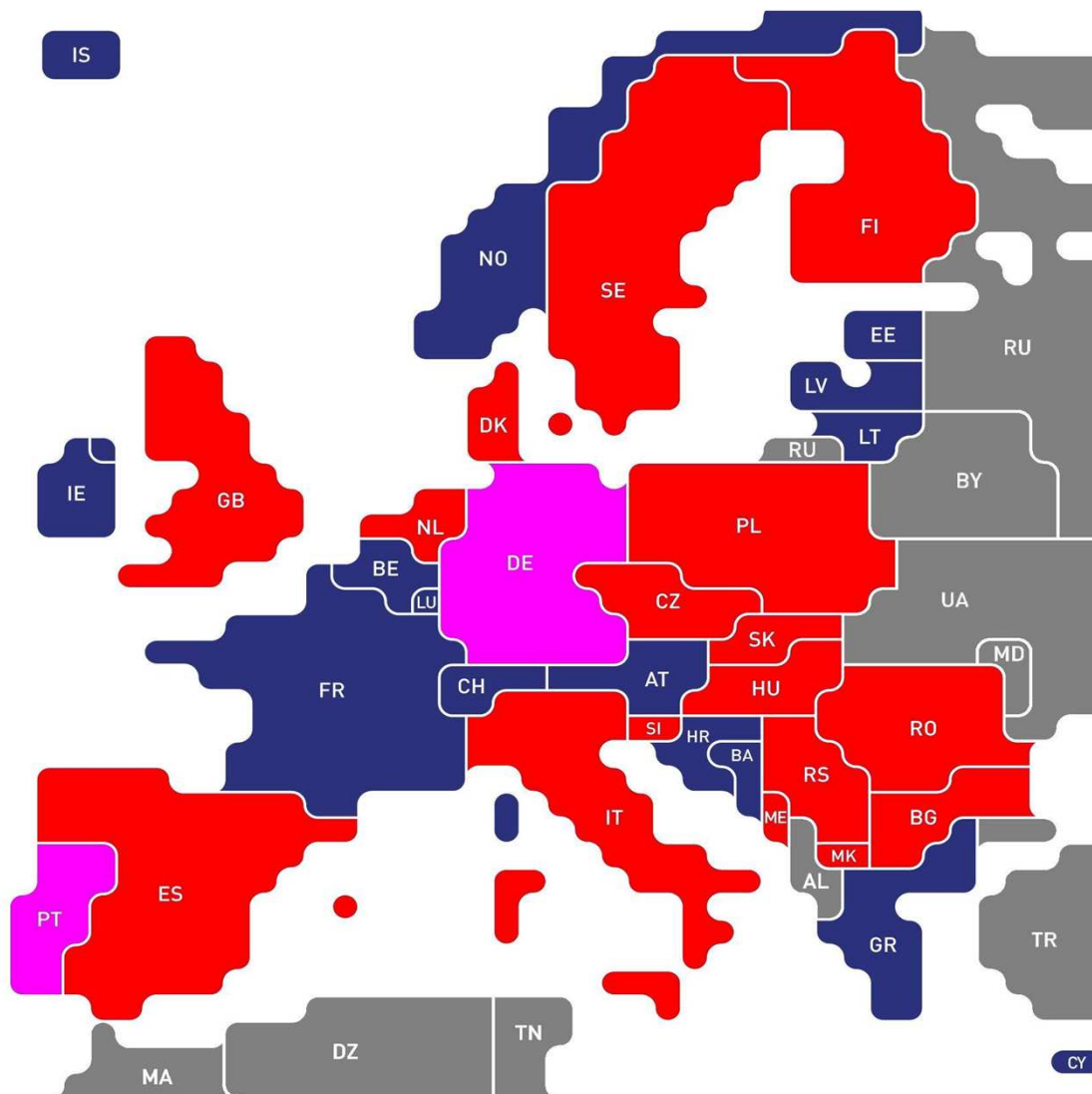
PREDLOŽENO RJEŠENJE - TSO

OPERATOR PRIJENOSNOG SUSTAVA ČLAN ENTSO-E

- Temeljna obilježja 3. paketa**
- ACER
 - HERA
 - ENTSO-E
 - ENTSO-G
 - **OPS/OTS**
 - OSS
 - ODS
 - Cijene i kupci

LEGENDA:

- Proveden TSO model
- Nije proveden TSO model
- Neki operatori proveli TSO model
- Nisu članovi ENTSO-E

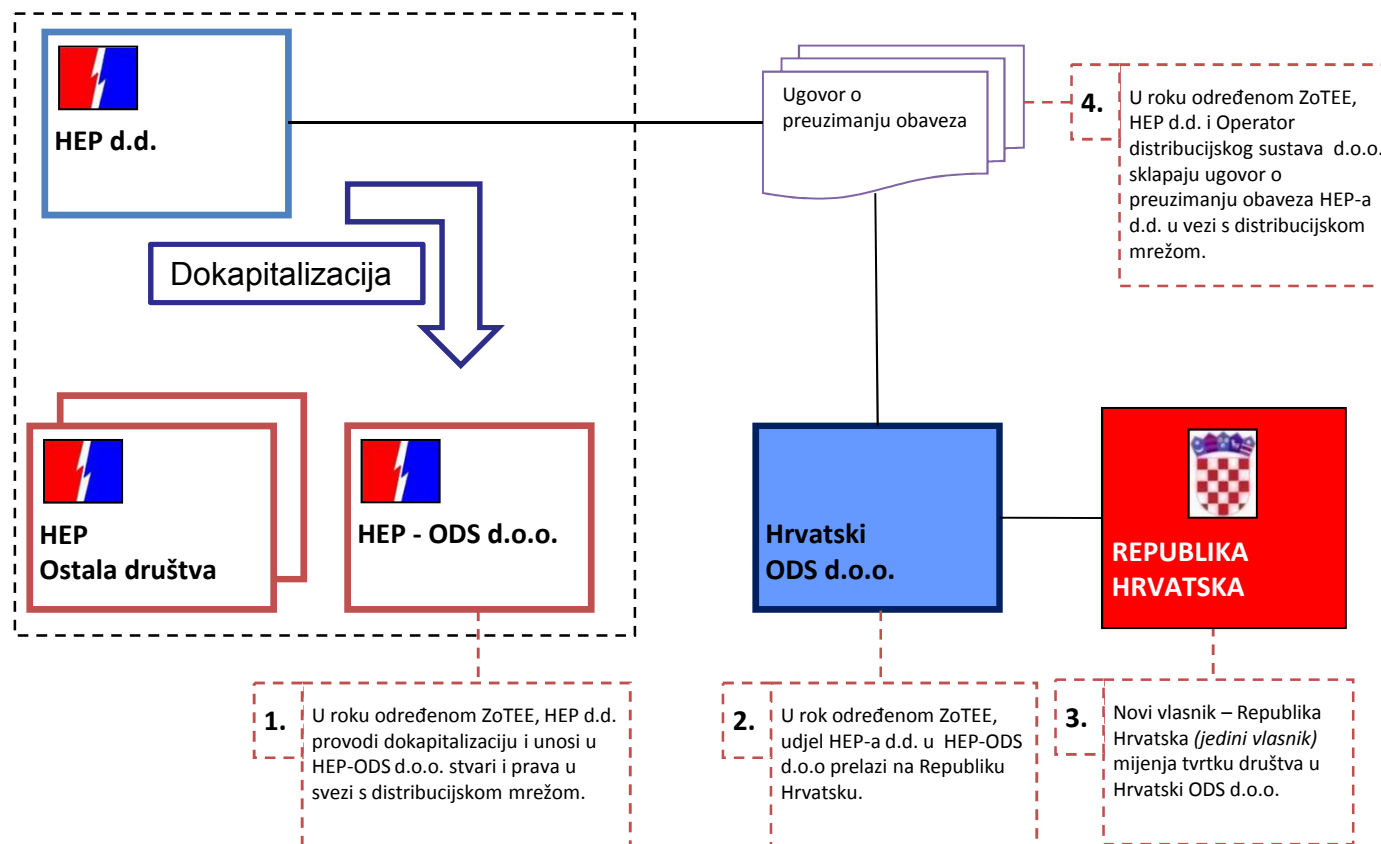

OPERATOR DISTRIBUCIJSKOG SUSTAVA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Temeljna obilježja 3. paketa

- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- OPS/OTS
- OSS
- **ODS**
- Cijene i kupci

Hrvatski ODS (Hrvatski operator distribucijskog sustava)

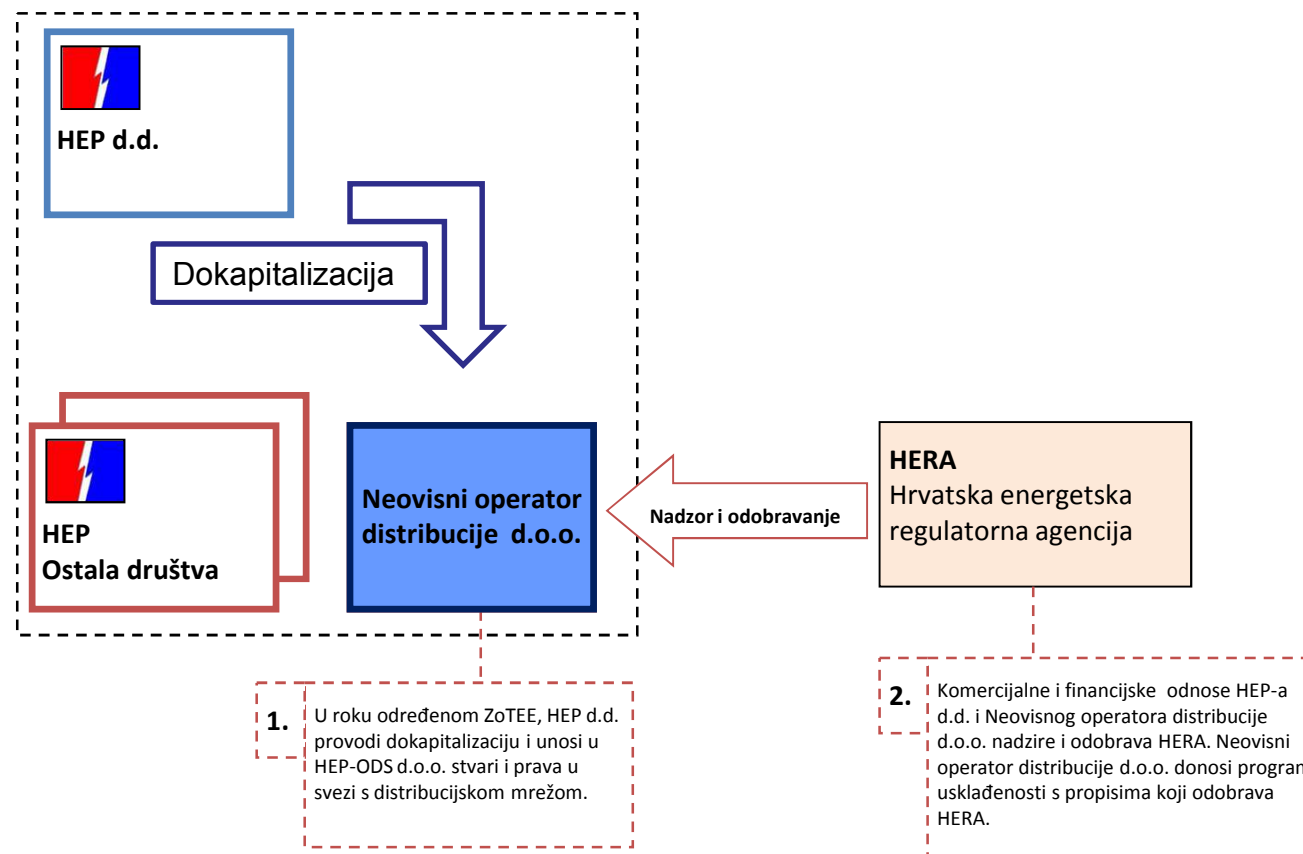

NEOVISNI OPERATOR DISTRIBUCIJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Temeljna obilježja 3. paketa

- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- OPS/OTS
- OSS
- **ODS**
- Cijene i kupci

NOD (Neovisni operator distribucije)

Temeljna obilježja 3. paketa

- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- OPS/OTS
- OSS
- **ODS**
- Cijene i kupci

ODS (operator distribucijskog sustava)

- Pravno razdvajanje društva zaduženog za distribucijski sustav od ostalih društava vertikalnog koncerna
- Funkcionalno razdvajanje HEP ODS-a kako bi se osigurala neovisnost od ostalih dijelova vertikalnog koncerna
- Neovisnost računa u vezi s mrežnim i ostalim djelatnostima
- Promjena vizualnog identiteta i tvrtke (iz HEP ODS u ODS)

USPOREDBA VARIJANTI RAZDVAJANJA ODS-A

Temeljna obilježja 3. paketa

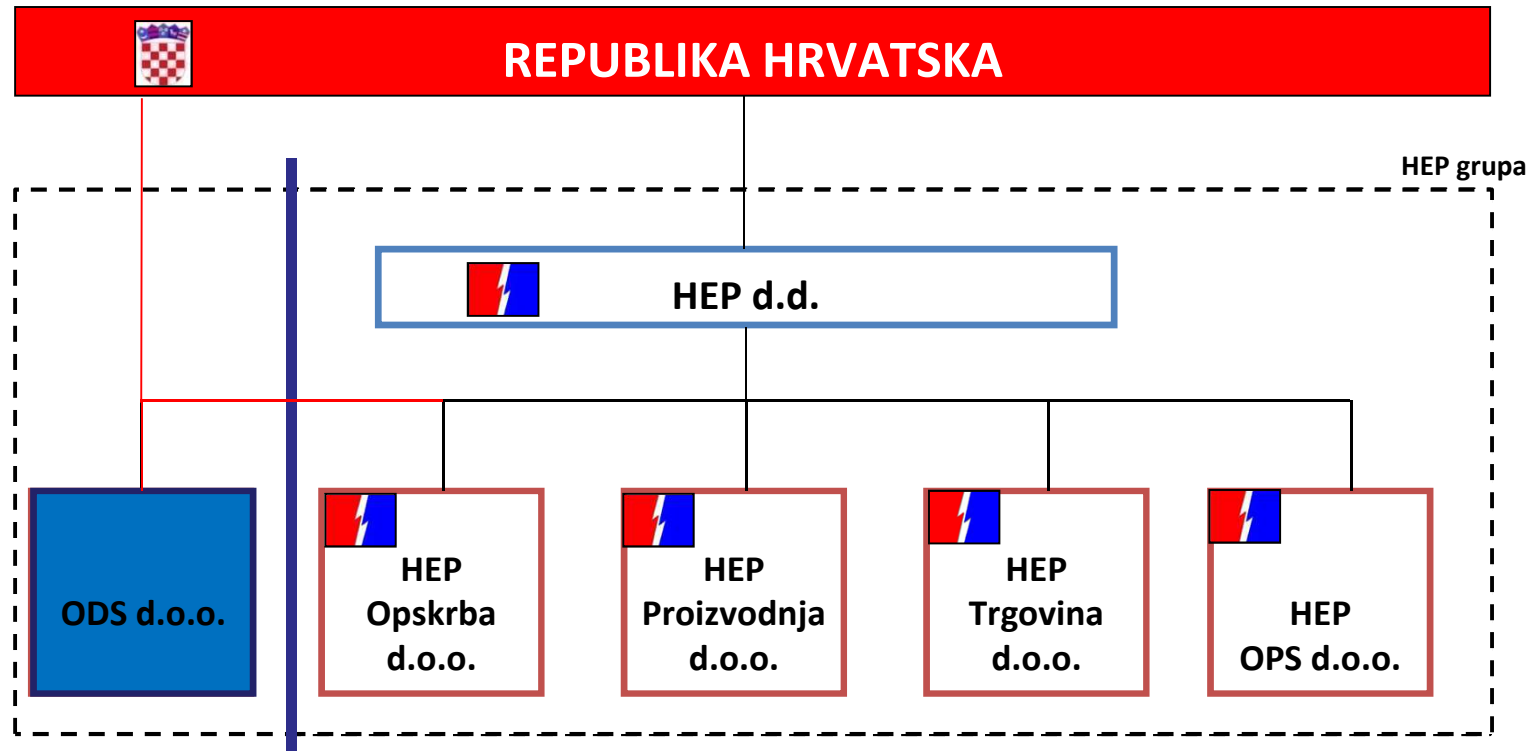
- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- OPS/OTS
- OSS
- **ODS**
- Cijene i kupci

	Hrvatski ODS	NOD	ODS
Status ODS-a	Operator je neovisan	Operator je neovisan	Operator je neovisan
Vlasništvo nad mrežom	U vlasništvu neovisnog operatora	U vlasništvu neovisnog operatora	U vlasništvu HEP-a
Vlasnički udio u operatoru	100 % RH	100 % HEP	100 % HEP
Neovisnost uprave	Potpuna	Kontrola regulatora	Kontrola regulatora
Regulatorni nadzor	Minimalan	Kontrola regulatora da HEP ne iskoristi prednost položaja	Kontrola regulatora da HEP ne iskoristi prednost položaja
Zajedničke službe	Za upravljanje distribucijskim sustavom operator ima svo potrebno osoblje te tehničke, financijske i materijalne resurse.	Za upravljanje prijenosnim sustavom operator ima svo potrebno osoblje te tehničke, financijske i materijalne resurse.	Za upravljanje prijenosnim sustavom operator ima svo potrebno osoblje te tehničke, financijske i materijalne resurse.
Program usklađenosti		Provođenje programa usklađenosti koji jamči tajnost komercijalno osjetljivih informacija.	

RAZDVAJANJE OPERATORA DISTRIBUCIJSKOG SUSTAVA

Temeljna obilježja 3. paketa

- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- OPS/OTS
- OSS
- **ODS**
- Cijene i kupci

PREDLOŽENO RJEŠENJE – Hrvatski ODS

OPERATOR TRANSPORTNOG SUSTAVA PRIRODNOG PLINA

Temeljna obilježja 3. paketa

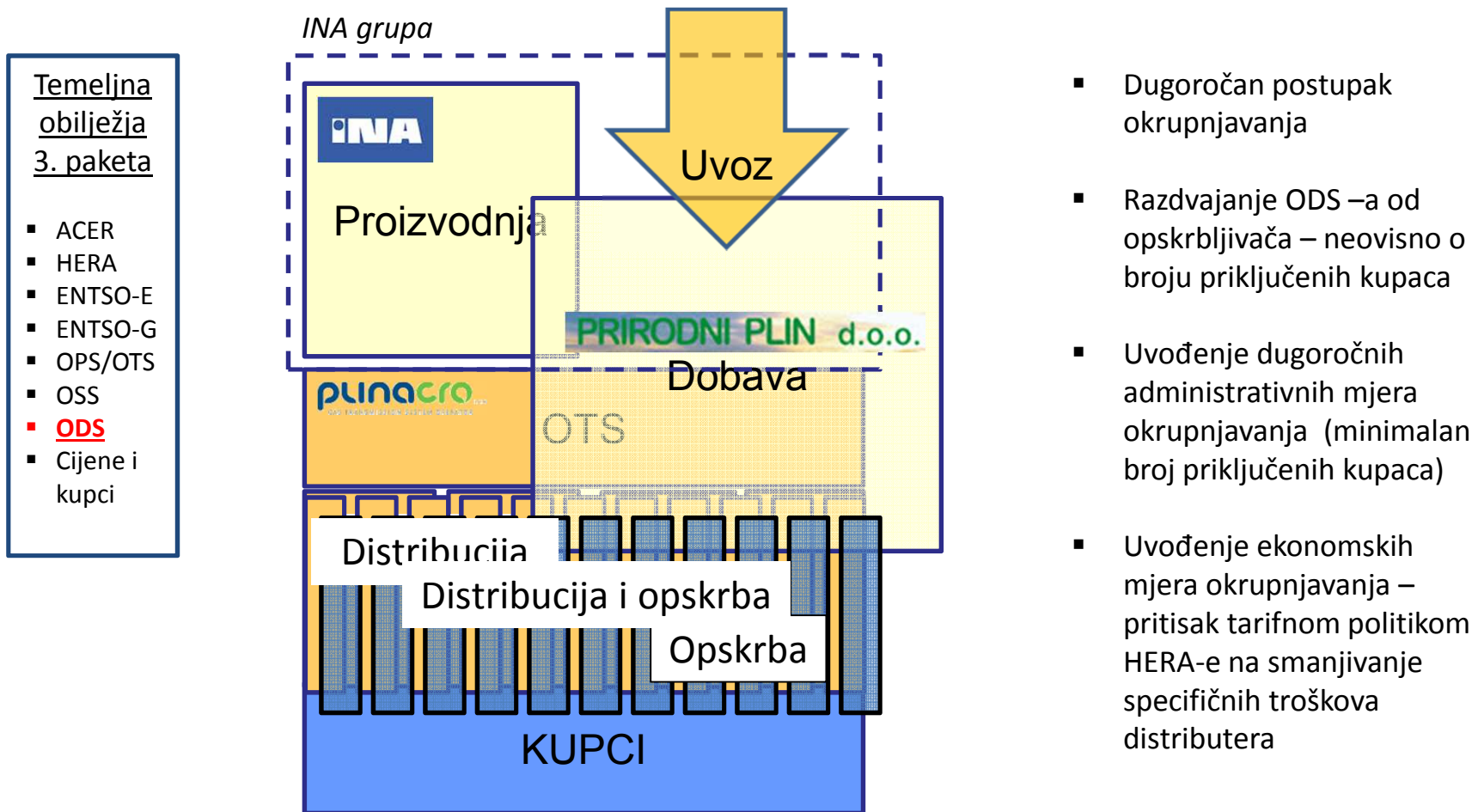
- ACER
 - HERA
 - ENTSO-E
 - ENTSO-G
 - **OPS/OTS**
 - OSS
 - ODS
 - Cijene i kupci
- Provedeno vlasničko razdvajanje koncerna INA-e po modelu TSO
 - Operator transportnog sustava – Plinacro d.o.o. (30 g. - ZOP)
 - Pozitivni učinci nakon razdvajanja
 - Ostvarivanje nacionalnih ciljeva povećanim ulaganjem u razvoj i izgradnju transportnog sustava Republike Hrvatske (ispunjeni svi postavljeni rokovi izgradnje)
 - Povećanje prekograničnih kapaciteta – međudržavni spojni plinovod s Mađarskom (povećanje sigurnosti opskrbe, omogućavanje demonopolizacije i stvarnog otvaranja tržišta prirodnog plina)
 - Privlačenje investitora u sektor prirodnog plina (Terminal za UPP)
 - Preuzimanje novih obveza prema Trećem paketu
 - Suradnja s ACER-om i ENTSO-G
 - Usklađivanje planova razvoja na razini EU
 - Promicanje regionalne solidarnosti

OPERATOR SUSTAVA SKLADIŠTA ZA PRIRODNI PLIN

Temeljna obilježja 3. paketa

- ACER
 - HERA
 - ENTSO-E
 - ENTSO-G
 - OPS/OTS
 - **OSS**
 - ODS
 - Cijene i kupci
- Osigurana neovisnost od djelatnosti proizvodnje i opskrbe nakon pravnog i funkcionalnog razdvajanja (potom čak i vlasničkog razdvajanja od vertikalnog koncerna)
 - Operator sustava skladišta – Podzemno skladište plina d.o.o.
 - Vertikalni koncern s operatorom transportnog sustava – mješoviti operator

OPERATOR DISTRIBUCIJSKOG SUSTAVA ZA PRIRODNI PLIN

- Dugoročan postupak okrupnjavanja
- Razdvajanje ODS –a od opskrbljivača – neovisno o broju priključenih kupaca
- Uvođenje dugoročnih administrativnih mjera okrupnjavanja (minimalan broj priključenih kupaca)
- Uvođenje ekonomskih mjera okrupnjavanja – pritisak tarifnom politikom HERA-e na smanjivanje specifičnih troškova distributera

CIJENE ENERGIJE I ZAŠTITA KUPACA ZA ELEKTROENERGETSKI SEKTOR

Temeljna obilježja 3. paketa

- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- OPS/OTS
- OSS
- ODS
- **Cijene i kupci**

Varijanta A	Varijanta B	Varijanta C
Određivanje cijene električne energije		
Otvoreno na tržištu za sve kupce kategorije kućanstvo i ostale povlaštene kupce. HERA određuje cijene opskrbe u krajnjoj nuždi.	Djelomično regulirano za kupce kategorije kućanstvo kroz obvezu javne usluge. Otvoreno na tržištu za sve ostale povlaštene kupce. HERA određuje cijene opskrbe u krajnjoj nuždi.	Djelomično regulirano za kupce kategorije kućanstvo kroz obvezu javne usluge. Tržišni princip formiranja cijene za ostale kupce ali uz sustav nadzora HERA-e.
Obveza javne usluge i opskrba u krajnjoj nuždi		
Imenovanje društva HEP-Opskrba opskrbljivačem u obvezi javne usluge. HERA imenuje opskrbljivača u krajnjoj nuždi.	Imenovanje društva HEP-Opskrba opskrbljivačem u obvezi javne usluge. HERA imenuje opskrbljivača u krajnjoj nuždi.	Imenovanje društva HEP-Opskrba opskrbljivačem u obvezi javne usluge.
Zaštita kupaca i energetska siromaštvo		
Urediti u sklopu nacionalne socijalne politike i energetskog akcijskog plana.	Urediti u sklopu nacionalne socijalne politike i energetskog akcijskog plana.	Urediti u sklopu nacionalne socijalne politike i energetskog akcijskog plana.

CIJENE ENERGIJE I ZAŠTITA KUPACA ZA SEKTOR PRIRODNOG PLINA

Temeljna obilježja 3. paketa

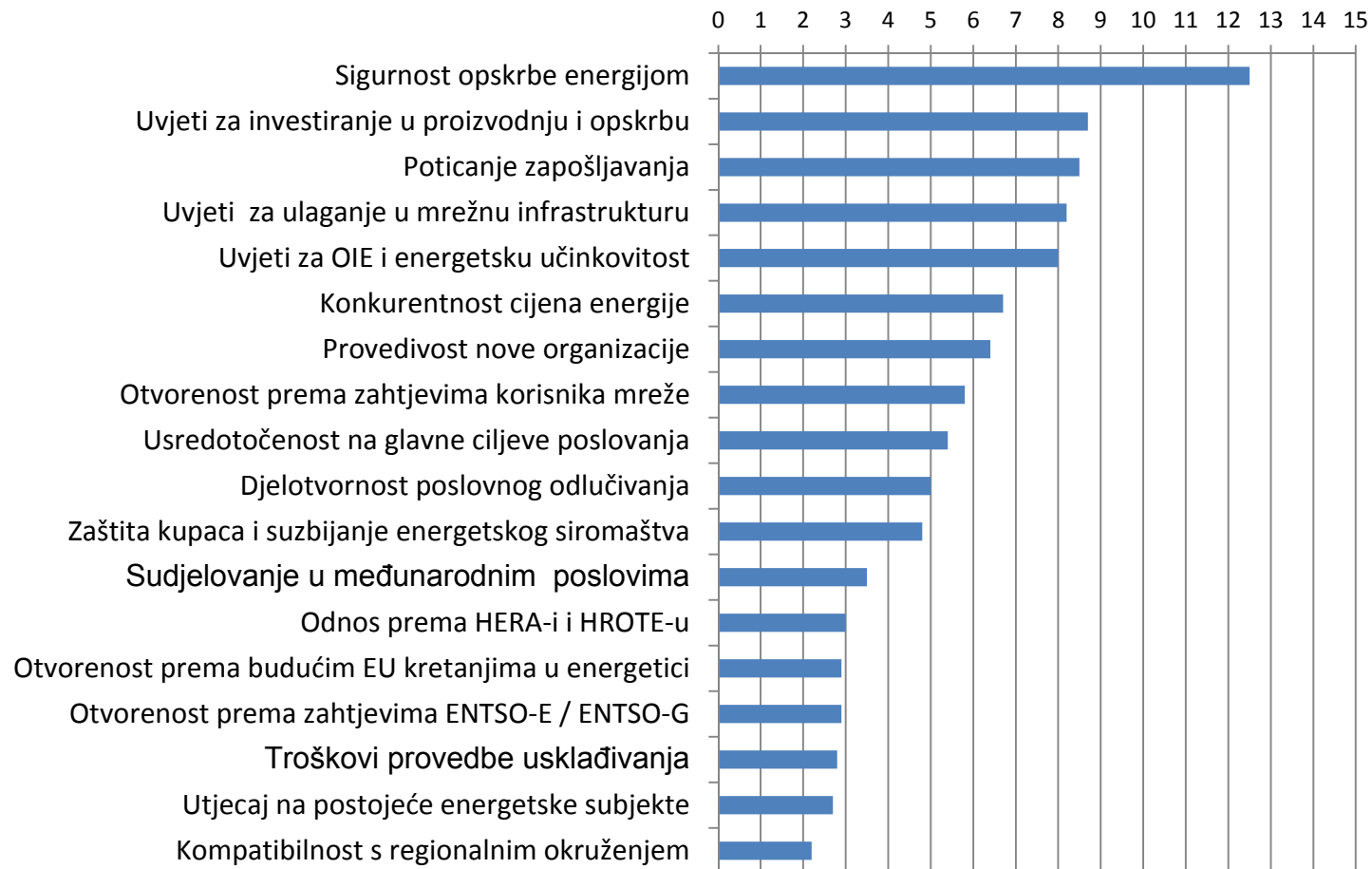
- ACER
- HERA
- ENTSO-E
- ENTSO-G
- OPS/OTS
- OSS
- ODS
- **Cijene i kupci**

Varijanta A	Varijanta B	Varijanta C
Određivanje cijene prirodnog plina		
Otvoreno na tržištu za sve kupce kategorije kućanstvo i ostale povlaštene kupce. HERA određuje cijene opskrbe u krajnjoj nuždi.	Djelomično regulirano za kupce kategorije kućanstvo kroz obvezu javne usluge. Otvoreno na tržištu za sve ostale povlaštene kupce. HERA određuje cijene opskrbe u krajnjoj nuždi.	Djelomično regulirano za kupce kategorije kućanstvo kroz obvezu javne usluge. Tržišni princip formiranja cijene za ostale kupce ali uz sustav nadzora HERA-e.
Obveza javne usluge i opskrba u krajnjoj nuždi		
Imenovanje društva Prirodni plin dobavljačem u obvezi javne usluge. HERA imenuje opskrbljivača u krajnjoj nuždi.	Imenovanje društva Prirodni plin dobavljačem u obvezi javne usluge. HERA imenuje opskrbljivača u krajnjoj nuždi.	Imenovanje društva Prirodni plin dobavljačem u obvezi javne usluge.
Zaštita kupaca i energetska siromaštvo		
Urediti u sklopu nacionalne socijalne politike i energetskeg akcijskog plana.	Urediti u sklopu nacionalne socijalne politike i energetskeg akcijskog plana.	Urediti u sklopu nacionalne socijalne politike i energetskeg akcijskog plana.

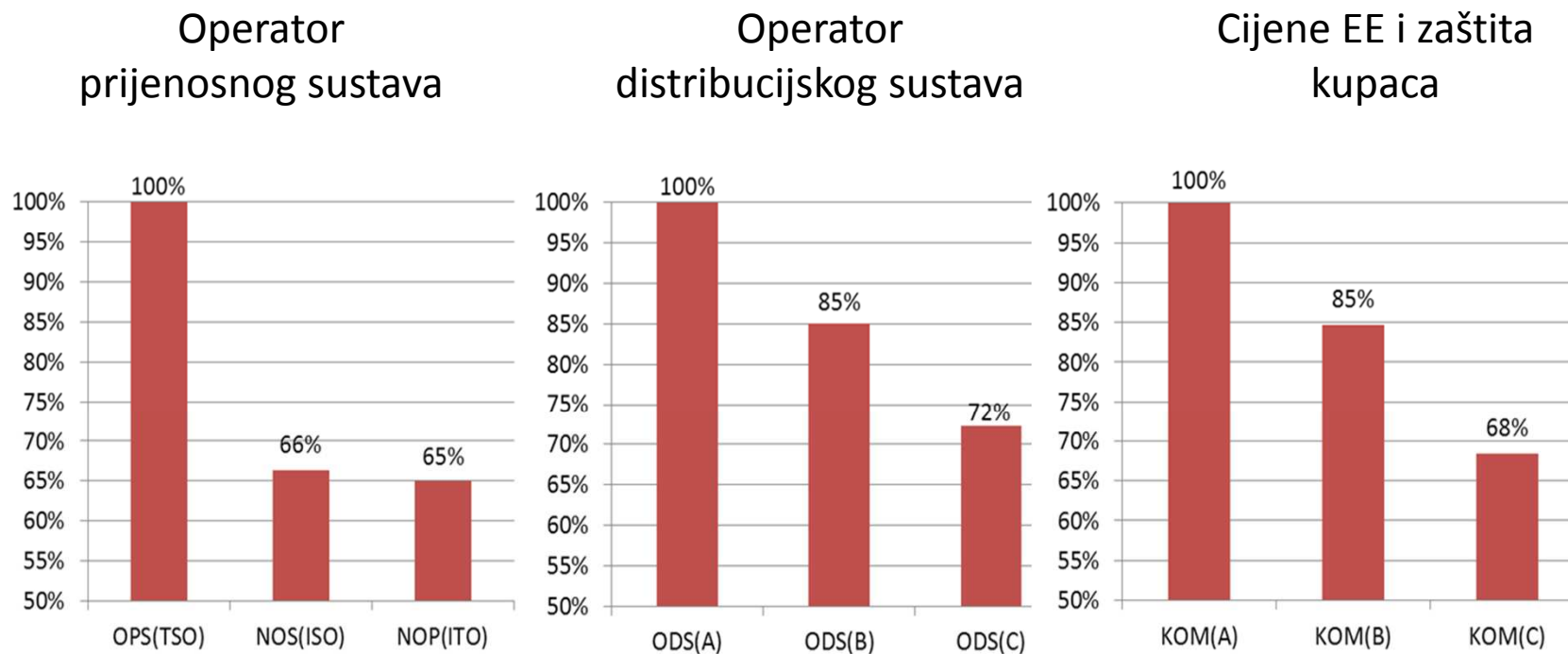
METODA VREDNOVANJA

- Cilj reforme energetskeg sektora: maksimiziranje društvene i gospodarske koristi za RH uz uvažavanje zahtjeva 3. paketa
- Grupe kriterija društvene i gospodarske koristi:
 - Provedivost pojedine varijante (5 kriterija)
 - Utjecaj na makroekonomsku stabilnost (3 kriterija)
 - Otvorenost prema ulaganjima u hrvatsku energetiku (2 kriterija)
 - Mogućnost ostvarivanja ciljeva energetske strategije (5 kriterija)
 - Ostali kriteriji (3 kriterija)
- Odabrana metoda vaganih vrijednosti – multikriterijalna analiza
 - Grupno odlučivanje
 - Važnost pojedinog kriterija – Delphi grupa
 - Ocjena varijanti prema pojedinom kriteriju – autorski tim
 - Rezultat je rang lista promatranih varijanti

VAŽNOST POJEDINOG KRITERIJA PREMA DELPHI GRUPI

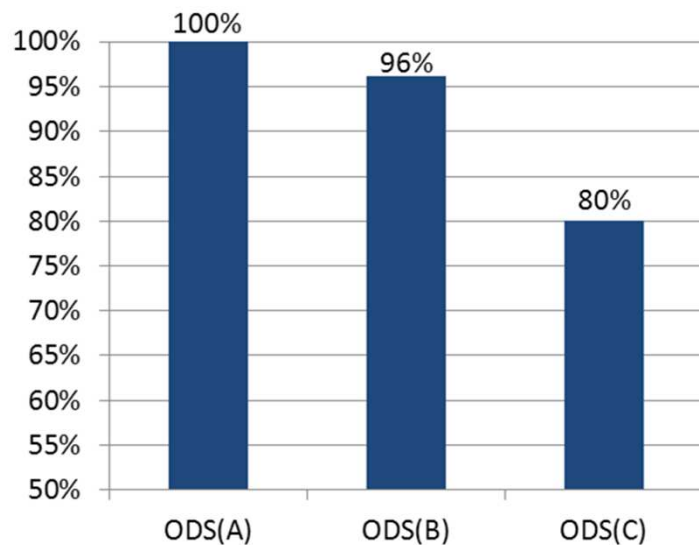

OCJENA VARIJANTI ELEKTROENERGETSKOG SEKTORA

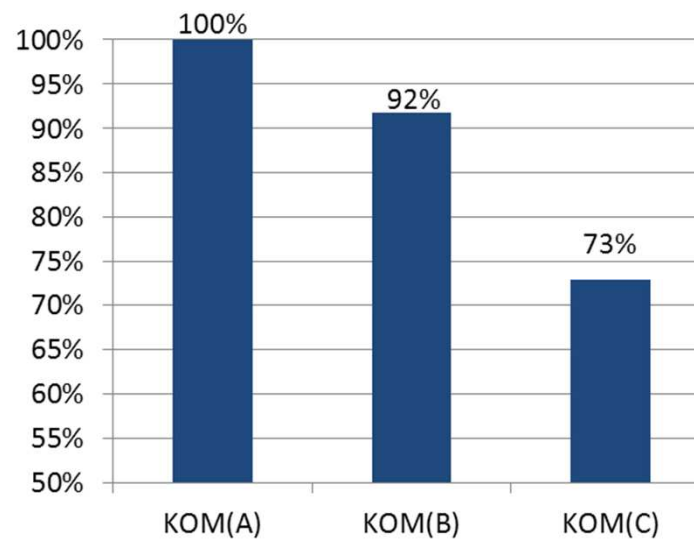

OCJENA VARIJANTI SEKTORA PRIRODNOG PLINA

Operator
distribucijskog sustava

Cijene prirodnog plina
i zaštita kupaca

ZAKLJUČAK

Koristi za krajnjeg kupca

- Veći broj konkurentnih opskrbljivača
- Bolja ponuda usluge što kupcu omogućava optimiranje i izbor
- Fer cijena energije zbog konkurencije na tržištu
- Zaštita socijalno osjetljivih kupaca

Koristi za energetske subjekte

- Usredotočenost na temeljnu djelatnost
- Usmjeravanje aktivnosti na maksimiziranje koristi i minimiziranje troškova

Opći gospodarski interes Republike Hrvatske

- Ispunjavanje ciljeva Strategije energetskog razvoja RH (sigurnost, konkurentnost, održivost)
- Razvoj uvjeta za investiranje u energetske objekte i povećanje zaposlenosti